

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

Introducció (context)

Primer de tot, voldria donar unes dades i contextualitzar la importància del debat d'avui en l'escenari de crisi econòmica i social en que ens trobem

- Ens trobem amb unes alarmants xifres **d'atur (vora al 20%)**
- Un empitjorament del nivell de benestar de les catalanes i catalans.

Pel que fa als sectors econòmics, la indústria és el sector més castigat.

- Tot i l'augment en les exportacions, el pes relatiu del sector ha anat minvant progressivament durant els últims anys.
- Alhora, també hi ha hagut una important davallada dels llocs de treball, fruit de deslocalitzacions i tancaments d'empreses.
- Des de 2008 s'han tancat vora 8.970 empreses (8.962),
- S'han destruït vora 263.000 llocs de treball (262.900) al sector industrial
- Actualment entre el 30 i el 40% dels polígons industrials es troben buits¹.

En aquest context, sembla necessari **repensar l'actual model productiu català**. S'ha de revertir la tendència del sector industrial i promoure la seva reactivació i consolidació com a sector estratègic generador d'ocupació i alt valor afegit.

A TALL D'EXEMPLE: Actualment s'ha creat una plataforma "més indústria" que aplega sindicats, patronals, universitats, col·legis professionals, entre d'altres² que reafirma aquest postulat.

La **reactivació de l'economia** passa per la capacitat que tingui un territori per desenvolupar projectes i captar inversions. Difícilment es podrà recuperar la indústria perduda. Tanmateix, s'ha d'intentar que la nova indústria estableixi uns **lligams i**

¹ Blanchar, C. (2013) "La industria catalana pierde 144 empleos diarios, pero exporta como nunca". El País. Publicat el 29/6/2013. Disponible a:
http://ccaa.elpais.com/ccaa/2013/06/29/catalunya/1372533190_512595.html

² CCOO, UGT, Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, Col·legi d'economistes de Catalunya, Col·legi d'enginyers de Catalunya, PIMEC, FOMENT, UB, UAB, UPC, CONFAV, IERMB.

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

arrelament al territori. El **concepte indústria** és ampli i integra la indústria productiva, la indústria de serveis i la indústria turística.

En un món globalitzat on les ciutats i territoris competeixen entre ells, és impensable plantejar que, únicament, des del planejament territorial i urbanístic es pot arribar a incidir directament en l'establiment d'empreses.

Les polítiques urbanes han d'anar acompanyades d'actuacions en matèria de desenvolupament local, promoció econòmica i foment empresarial (entre d'altres).

Els **paràmetres de localització empresarial** no depenen tant del que un territori determinat pot oferir en termes físics (sòl industrial, infraestructures viàries i ferroviàries, recursos naturals, accessos a grans mercats, etc.) com del que pot oferir en quant a **capital humà** (habilitats, formació, iniciativa emprenedora, creativitat individual i col·lectiva, innovació social i organitzacional, etc). És el fet diferencial que permet posicionar un territori per davant d'altres.

Així, la necessitat de tindre una **visió territorial**, integradora i holística, alhora resulta fonamental pel desenvolupament de projectes encaminats a la generació d'activitat econòmica. Aquest és el cas dels Sectors d'Activitat Econòmica (SAE).

Sobre la recerca

Com ja s'ha comentat, la presentació d'avui parteix de la recerca realitzada i que es va publicar i presentar a Reus el passat més de maig.

A grans trets (no és la intenció resumir els continguts) a la publicació es reflexiona entorn a la problemàtica que presenta la concepció, planificació i gestió del sòl per a activitats econòmiques a Catalunya.

Destaca pel seu **caràcter propositiu**, ja que no només es tracta l'evolució i les principals problemàtiques que pateixen els polígons industrials i SAE a Catalunya, sinó que també es realitza una important tasca d'anàlisi territorial en relació a la ubicació del SAE: el Camp de Tarragona.

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

A més, també s'incideix en la importància i la necessitat de planificar el desenvolupament dels SAE, analitzant diferents models de gestió i realitzant una proposta per al SAE des d'una visió integrada, on s'estableix la necessària connexió amb processos de concertació, cooperació i planificació territorials.

L'interès principal que pot tindre aquesta publicació (sota la nostra opinió) és precisament l'adopció d'aquesta visió o enfocament territorial.

A continuació, volem donar a conèixer **tres elements clau sobre els quals es fonamenta la proposta del SAE de l'Aeroport de Reus** i que, per extensió, creiem que han de ser la base en la configuració d'altres projectes de desenvolupament així com en la gestió dels Sectors d'Activitat Econòmica.

Aquests són:

- a) La generació d'activitat econòmica com a objectiu principal del desenvolupament d'un SAE
- b) La visió del SAE com un projecte estratègic del territori
- c) Els nodes d'infraestructures i la proposta de "no usos" elements clau en la nostra proposta per al SAE de l'Aeroport de Reus.

TRES ELEMENTS CLAU PER AL DESENVOLUPAMENT I GESTIÓ DELS SAE

1. L'objectiu principal d'un SAE és la generació d'activitat econòmica.

En les últimes dècades s'ha vingut contemplant el desenvolupament de projectes de SAE³ des d'una vessant urbanística i amb un principal objectiu centrat en **l'obtenció de plusvàlues**. Aquesta visió ha primat la **comercialització i urbanització del sòl** per sobre

³ Tot i què no hi ha consens al voltant del concepte de Sector d'Activitat Econòmica (SAE), per tal de comprendre les característiques específiques que han d'acomplir els SAE es proposa la definició basada en la que estableix la Coordinadora Española de Polígonos Empresariales (CEPE): "Un SAE és un espai assentat en sòl urbà consolidat localitzat i desenvolupat per a la instal·lació d'activitats econòmiques variades, constituint una zona perfectament planificada i delimitada, amb unes ordenances, unes infraestructures, uns subministraments i uns espais dotacionals determinats. A més, els estàndards urbanístics emprats han de respondre als requisits establerts a la normativa urbanística vigent"

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

del que hauria de ser el veritable objectiu del desenvolupament de projectes de SAE: la generació d'activitat econòmica i la creació i manteniment de llocs de treball.

A Catalunya, les actuacions s'han limitat a una regulació mínima d'allò que sorgia espontàniament o, com a màxim, a la promoció (principalment per part dels ajuntaments i de l'INCASÒL) d'alguns SAE, sense cap intervenció posterior pel que fa a la comercialització de parcel·les.

Fracàs del programa 2005-2008 de l'INCASÒL

El Programa de Sòl 2005-2008 de l'INCASÒL tampoc no ha tingut uns resultats reeixits.

- S'han concebut els SAE com a **projectes exclusivament urbanístics**, tenint en compte uns criteris basats en la comercialització i urbanització de sòl per activitats econòmiques
- Hi ha hagut una **excessiva programació** sobre el mapa, d'aquests projectes estratègics, s'ha mostrat ineficient i desvinculada, en molts casos, de la pròpia realitat que els envolta.

Actualment hi hagi grans espais urbanitzats buits que, atenent al context de crisi econòmica actual, difícilment s'acabaran omplint.

Casos particulars on un SAE, un cop urbanitzat, ha tingut **problemes d'abastiment de subministraments** d'aigua o l'electricitat. Això ha comportat efectes contraproductius al territori on s'ha ubicat, perdent competitivitat en front d'altres territoris – sobretot d'altres Comunitats Autònòmiques limítrofs a Catalunya – que sí han ofert un preu de sòl més competitiu en termes econòmics i una oferta de serveis de subministraments i infraestructurals molt superior.

Exemples dels SAE **Catalunya Sud** (Terres de l'Ebre) o el de **Torre Blanca- Quatre pilans** (Lleida).

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

Complexitat política industrial

Cal pensar que la **política industrial** és una política complexa que ve determinada per molts components que tenen a veure amb l'estructura productiva, demogràfica, social i física del territori.

No té sentit pensar en **models prefixats** per a determinats territoris centrats en un equilibri territorial (sota criteris demogràfics), doncs, com ha acabat passant en més d'un SAE, la demanda final ha estat molt menor que l'oferta.

Una de les premisses que volem fer valdre amb la recerca, és el fet que la que pròpia **complexitat del territori** fa que la generació d'activitat econòmica s'hagi d'afrontar amb formes de fer alternatives a les actuals i superant la compartimentació de les disciplines dels professionals que hi intervenen.

Cal **superar la visió “des de dalt” (top-down)** vinculada a la programació sobre el mapa de l'activitat econòmica d'un determinat territori.

La planificació i la gestió urbanística i territorial, a més d'abordar l'ordenació física de l'espai ha d'integrar la dimensió temporal, la incertesa i l'estratègia.

Ja no té sentit pensar i planificar mitjançant models prefixats, rígids i atemporals.

Les diferents **disciplines territorials** hauran de modificar les seves formes d'aproximar-se i pensar la realitat, així com de plantejar els projectes, elaborar els plans i desenvolupar la gestió de la ciutat i el territori.

S'ha d'incorporar elements com la **flexibilitat, la multiplicitat, la integralitat, la participació, el consens o la col·laboració** alhora de fer i planificar el territori.

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

Manca d'un instrument de coordinació per part de la Generalitat

La Generalitat com a organisme competent no ha promogut un **instrument integral de coordinació de les polítiques i actuacions sectorials en matèria de desenvolupament de l'activitat econòmica**.

No hi ha hagut vinculació entre el desenvolupament de la política de promoció de sòl per activitats econòmiques i les iniciatives de desenvolupament industrial i de promoció econòmica, entre d'altres, encaminades a millorar la competitivitat i la capacitat tecnològica de les empreses del territori en qüestió.

Pel que fa al context del Camp de Tarragona

S'estan establint les bases, a través d'inversions i projectes estratègics, per modificar el model productiu del Camp de Tarragona i adaptar-lo a les noves contingències de l'economia globalitzada, amb l'objectiu de posicionar el territori al mapa global.

Entre les iniciatives impulsades, vinculades a la potenciació de l'economia del coneixement i de la innovació tecnològica com, cal destacar:

- a) L'impuls dels parcs científics vinculats a la Universitat Rovira i Virgili
- b) La potenciació dels clústers de la química de Tarragona, el de l'alimentació funcional a Reus o, els més recents, clústers d'innovació del turisme del vi de les comarques de Tarragona i clúster d'empreses de noves tecnologies (TIC) de Reus.
- c) Millora qualificació professional mitjançant el foment de la FP dual amb suport del sector de la química⁴.

⁴ Blanchar, C (2013). Aprendices en Alemania. *El País*. Publicat el 15/9/2013. Disponible a: http://economia.elpais.com/economia/2013/09/13/actualidad/1379071346_063727.html

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

En aquesta línia, resulta fonamental **aprofitar el know-how de la indústria**, impulsant-lo cap al futur, no només a través d'inversions sinó també a través de **polítiques i actuacions de caire formatiu, formant a professionals i superant el dèficit actual d'alt percentatge de gent amb baixa qualificació professional**, fomentant així la innovació i el coneixement.

2. Un SAE és un projecte estratègic del territori (que s'ha de fonamentar en un projecte estratègic consensuat amb el territori).

Com ja s'ha avançat, els SAE no s'han de concebre com a elements aïllats del seu context. Són espais dinamitzadors d'activitat econòmica i esdevenen clau en la configuració de l'estructura productiva d'un territori.

Per la seva rellevància, han de tindre una **vocació territorial**, s'han d'integrar a **dinàmica territorial** existent, prenent així en consideració les problemàtiques i potencialitats del territori per tal d'aconseguir la mobilització i integració dels principals actors socioeconòmics al projecte.

Si un SAE no aconsegueix establir una vinculació amb el territori, participant de la **lògica territorial**, quedarà exposat a factors exògens que, tal com apareixen poden acabar desapareixent com, per exemple, les deslocalitzacions industrials.

Sota el nostre punt de vista, la gestió d'un projecte de SAE ha d'anar lligada a un **procés de planificació estratègica**. Això pot permetre:

- a) Que el seu desenvolupament respongui a uns determinat **objectius prefixats**.
- b) Establir una **forma integrada de veure i gestionar el territori**.
- c) Pot acabar, o no, vehiculant-ho mitjançant un instrument tal com un pla estratègic o un pla d'acció.

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

Gestió relacional territori

L'establiment d'una **gestió relacional del territori** resulta fonamental per afrontar els reptes i amenaces que es deriven de l'actual lògica globalitzadora.

La **capacitat** que tinguin els **actors d'un territori per organitzar-se i mobilitzar-se** serà clau per incorporar les necessitats i demandes econòmiques i socials dels ciutadans a les polítiques i als projectes.

S'ha de cercar una **actitud de cooperació territorial** que permeti passar d'un territori passiu a un territori actiu.

Si els reptes i estratègies cada cop sobrepassen més els límits municipals, la cooperació territorial supralocal ha d'enfortir l'estratègia.

La **implicació** dels diferents **actors públics i privats** ha de tenir com a objectiu prioritari l'impuls d'una estratègia conjunta de cooperació que superi els interessos particulars, valoritzant i optimitzant els recursos endògens (tant físics com humans) i posant èmfasi en la implicació d'administracions, institucions, empreses i ciutadans.

Proposta Gestió SAE REUS

Pel que fa a la gestió del SAE de l'aeroport de Reus, varem proposar que aquesta ha d'articular-se:

- a) **no només a partir dels instruments existents**, com ara els consorcis urbanístics, sinó que ha d'aprofundir, precisament, en la posada en marxa d'estratègies territorials de desenvolupament econòmic.
- b) S'ha de basar en les **propostes dels plans estratègics**: el Pla estratègic i Agenda 21 "Reus Demà", el Pla estratègic Tarragona 2022 i el Pla estratègic del Camp de Tarragona

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

- c) S'ha de contemplar les **funcions que poden assumir les agències de desenvolupament local** com a ens gestor.

En el marc de les mesures de racionalització de l'administració pública, es proposa l'activació de l'existent Consorci del Camp de Tarragona com a ens de gestió del SAE de l'aeroport de Reus, amb la participació de tots els actors públics i privats, modificant els seus estatuts i dotant el Consorci de les competències necessàries.

La configuració del projecte amb una visió territorial implica incorporar als objectius del projecte de SAE qüestions que poden ultrapassar els interessos de les empreses ubicades i que abasten més enllà dels límits físics d'aquest espai destinat a activitats econòmiques.

Cal apostar per un **òrgan de gestió que tingui aquesta "capacitat"** per dur a terme una **gestió estratègica del territori**. En aquest sentit, s'aposta per la figura de les Agències de Desenvolupament Local (ADEL) com a instrument de gestió que millor s'adapta als plantejament del projecte de SAE de l'Aeroport de Reus.

Conclusió

Com a conclusió, voldria remarcar dues idees:

- a) D'una banda els SAE **no s'han de veure com mers espais físics urbanitzats**. S'han de contemplar com els espais que formen part d'un territori concret on es genera una determinada activitat econòmica i productiva per part d'empreses i generadora de llocs de treball. S'ha de reforçar la idea que la **generació d'activitat econòmica no s'ha de veure com la instal·lació d'empreses al SAE**. També ha de cobrir totes les necessitats pel desenvolupament de les seves activitats, tant pel que fa als subministraments (aigua, llum, telefonia, banda ampla, neteja, etc.) i els serveis avançats (vigilància, centre de suport a empreses, formació, etc.), com pel que fa al conjunt d'iniciatives de suport empresarial i de foment de l'ocupació que

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

es puguin oferir des de l'administració pública, cambres de comerç o associacions empresarials.

És l'omissió o no d'aquests elements en el procés de desenvolupament d'un SAE el que pot fer que el projecte fracassi o esdevingui un èxit.

b) D'altra banda, resulta necessari **la implementació de polítiques proactives que permetin la configuració de models territorialitzats d'actuació propis de cada territori.**

- Cal **re-examinar la posició territorial** (no tothom pot aspirar a tot) i remarcar una singularitat/potencialitat del territori (recursos endògens), **establint una estratègia singular auto-sostinguda** (on la planificació estratègica pot ser d'ajuda per definir i concretar).
- Cal **fomentar la innovació organitzacional en l'àmbit local.**
- L'objectiu de les polítiques públiques ha de ser **crear condicions locals per a la innovació** que permetin:
 - l'adaptació de les **formes de producció i de gestió que millorin el capital humà i el desenvolupament de processos de cooperació empresarial**
 - L'aparició de **noves formes de cooperació territorial** basades en la cooperació publico-privada, mobilitzant el *know-how* econòmic, polític i institucional del territori
 - amb la finalitat de **diversificar l'activitat econòmica local**, millorant la competitivitat i el desenvolupament econòmic d'una manera coherent i sostenible.

Malgrat que al Camp de Tarragona s'ha vingut treballant en aquest sentit, encara queda molt recorregut per davant pel que fa a la coordinació de les polítiques actives d'ocupació, el foment d'iniciatives de consolidació del teixit empresarial, a la transferència de coneixement de la universitat a l'empresa i, sobretot, pel que fa a la necessitat d'establir mecanismes per a la potenciació

Diàleg: «SAE aeroport de Reus: un repte estratègic al Camp de Tarragona». Fòrum Territori i Urbanisme. SCOT. 18.9.2013

Ponència Nemo Remesar

de la innovació organitzacional al propi territori, permetent millorar en la cooperació territorial.